



Poradnik antysmogowy



SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPÓLSKIEGO

COTO JEST SMOG?

Zjawisko to występuje wtedy, gdy w powietrzu znajduje się dużo zanieczyszczeń, a warunki atmosferyczne, np. brak wiatru czy mgła – sprzyjają ich koncentracji. Wyróżnia się dwa rodzaje smogu:

Smog londyński – występuje głównie zimą, od października do marca i ma związek z energetycznym spalaniem paliw (paleniem w piecach). Zawiera przede wszystkim pyły, tlenek siarki, tlenki azotu, tlenki węgla, sadzę i węglowodory (**benzo(a)piren - BaP**). Główną przyczyną tego rodzaju smogu jest zwiększone zanieczyszczenie powietrza spowodowane m.in. niską emisją.

Smog typu Los Angeles (fotochemiczny) – pojawia się głównie latem. Powstaje ze spalin samochodowych zawierających tlenek węgla, tlenki azotu i węglowodory. Pod wpływem promieniowania słonecznego powstają z nich kolejne toksyny, np. ozon.

NISKA EMISJA

Pojęciem **emisji niskiej** określa się emisję zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza z kominów (emitorów) o wysokości poniżej 40 m.

Pojęcie **niskiej emisji** dotyczy więc indywidualnych urządzeń grzewczych użytkowanych w sektorze komunalno-bytowym (budynki jednorodzinne i wielorodzinne), lokalnych kotłowni małej mocy cieplnej w budynkach użyteczności publicznej, warsztatach usługowych, obiektach handlowych, itd.

EMISJA LINIOWA

Pojęcie emisji liniowej obejmuje emisję komunikacyjną powodowaną przez pojazdy.

Wprowadzanie dużych ilości zanieczyszczeń do powietrza w strefie przyziemnej prowadzi do powstania wysokich stężeń zanieczyszczeń i przyczynia się do powstawania zjawiska smogu.

CO WDYCHAMY?

- **pył zawieszony (PM10 i PM2,5)** – uszkadza płuca, podnosi ciśnienie krwi, zwęża naczynia krwionośne i drogi oddechowe, zwiększa ryzyko zawału serca i udaru mózgu, przenika do organizmu płodu i zaburza jego rozwój, może być rakotwórczy; jak wynika z raportów Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), długotrwałe narażenie na działanie pyłu zawieszonego PM2,5 skutkuje skróceniem średniej długości życia; krótkotrwała ekspozycja na wysokie stężenia pyłu PM2,5 jest równie niebezpieczna, powodując wzrost liczby zgonów z powodu chorób układu oddechowego i krążenia oraz wzrost ryzyka nagłych przypadków wymagających hospitalizacji,
- **wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne (WWA)**, np. **benzo(a)piren (C₂₀H₁₂)** - zwiększa ryzyko raka (zwłaszcza płuc), może podrażniać skórę i oczy, wykazuje małą toksyczność ostrą, zaś dużą toksyczność przewlekłą, co związane jest z jego zdolnością kumulacji w organizmie; jak inne WWA, jest kancerogenem chemicznym, a mechanizm jego działania jest genotoksyczny, co oznacza, że reaguje z DNA,
- **dwutlenek siarki (SO₂)** – zwęża drogi oddechowe (zwłaszcza u osób chorych na astmę i małych dzieci),
- **ozon (O₃)** – uszkadza płuca, wywołuje kaszel i bóle w klatce piersiowej,
- **tlenki azotu (NO_x)** – mają działanie podobne do ozonu i dwutlenku siarki, poza tym wywołują zaburzenia rozwoju u dzieci,
- **tlenek węgla (CO)** – wywołuje niedotlenienie serca, mózgu i innych narządów, zwiększa ryzyko zawału serca i udaru mózgu,

GŁÓWNE ZANIECZYSZCZENIA POWIETRZA

W WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM ODNOTOWYWANE SĄ PRZEKROCZENIA NASTĘPUJĄCYCH ZANIECZYSZCZEŃ

pył PM10

pył drobnocząsteczkowy (zawieszony) o średnicy aerodynamicznej do 10 μm * stanowi mieszaninę cząstek stałych, ciekłych lub obu naraz; może zawierać substancje toksyczne takie jak wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne (m.in. benzo(a)piren), metale ciężkie oraz dioksyny i furany;

pył PM2,5

pył drobnocząsteczkowy (zawieszony) o średnicy aerodynamicznej do 2,5 μm ;

benzo(a)piren B(a)P

wielopierścieniowy węglowodór aromatyczny (WWA);

*1 μm = 0,000001 m = 0,001 mm

SKALA NARAŻENIA MIESZKAŃCÓW WIELKOPOLSKI NA SZKODLIWE ODDZIAŁYWANIE ZANIECZYSZCZONEGO POWIETRZA

Z ponad **3,4 mln** mieszkańców województwa:

- **2,4 mln** narażonych jest na podwyższone stężenia rakotwórczego **B(a)P (benzo(a)pirenu)**,

- **1,4 mln** narażonych jest na podwyższone stężenia drobnocząsteczkowego **pyłu** (zarówno PM10 i PM2,5), z którym wiąże się szkodliwe oddziaływanie na zdrowie.

Powyższe negatywne oddziaływania występują przemienne, z różnym natężeniem, w różnych obszarach regionu i są efektem spalania złej jakości paliw, a czasami także odpadów w niskosprawnych urządzeniach grzewczych.

UCHWAŁY ANTYSMOGOWE

Celem uchwał antysmogowych jest sukcesywne tworzenie warunków do zdecydowanej poprawy jakości powietrza w województwie wielkopolskim, a tym samym zapewnienie poprawy zdrowia jego mieszkańców i większego komfortu życia.

Dlaczego trzy uchwały antysmogowe dla woj. wielkopolskiego?

Zgodnie z Prawem ochrony środowiska w województwie wielkopolskim wyodrębniono trzy strefy, w których dokonuje się oceny jakości powietrza i są to:

- **Miasto Poznań,**
- **Miasto Kalisz,**
- **województwo wielkopolskie z wyłączeniem ww. miast.**

Z uwagi na fakt, że dla każdej ze stref obowiązują trzy odrębne programy ochrony powietrza, w ślad za tym zasadne było podjęcie trzech uchwał antysmogowych.

Adresaci uchwał:

- mieszkańcy Wielkopolski,
 - właściciele i zarządcy budynków wielorodzinnych (spółdzielnie, wspólnoty, zakłady komunalne),
 - podmioty prowadzące działalność gospodarczą,
 - samorządy lokalne (mieszkania komunalne i budynki użyteczności publicznej).
- eksplloatujący urządzenia grzewcze, tj. kotły, piece, kominki, kozy.
Uchwały dotyczą urządzeń grzewczych, w których następuje spalanie paliw stałych, tj. kotłów oraz miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń, pieców i kominków, z wyjątkiem instalacji wymagających uregulowań formalno-prawnych, tj. pozwoleń i zgłoszeń.

Uchwały określają:

- rodzaje dopuszczonych do stosowania urządzeń grzewczych,
- rodzaje zakazanych paliw, tj. paliw, które nie mogą być wykorzystywane jako opał w indywidualnych kotłowniach,
- terminy i horyzonty czasowe wejścia w życie poszczególnych uregulowań (oś czasu uchwał antysmogowych).

Od 1 maja 2018 roku zakazuje się spalania:

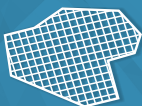
1. Węgla brunatnego oraz paliw stałych produkowanych z jego wykorzystaniem,
2. Mułów i flotokonzentratów węglowych oraz mieszanek produkowanych z ich wykorzystaniem,
3. Paliw, w których udział masowy węgla kamiennego o uziarnieniu poniżej 3 mm wynosi więcej niż 15 % (miał najgorszej jakości),
4. Węgla kamiennego oraz paliw stałych produkowanych z wykorzystaniem tego węgla, nie spełniających któregośkolwiek z poniższych parametrów jakościowych:
 - wartość opałowa co najmniej **23 MJ/kg**,
 - zawartość popiołu nie więcej niż **10%**;
 - zawartość siarki nie więcej niż **0,8%**
5. Biomasy stałej, której wilgotność w stanie roboczym przekracza **20%**.

Do paliw określanych jako biomasa stała zalicza się głównie: drewno, pelet oraz słomę. Drewno o wilgotności poniżej 20% można uzyskać poprzez jego sezonowanie (suszenie naturalne) przez okres co najmniej pół roku do kilku lat, bądź poprzez suszenie sztuczne. Im bardziej suche i twarde drewno (dąb, jesion, buk) tym większe korzyści dla użytkownika kotła (większe ilości ciepła) i środowiska (mniejsza emisja pyłów).

Nie spalaj drewna mokrego, konserwowanego i drewna drzew iglastych!

**NIE
SPALAJ:**

**MIAŁU NAJGORSZEJ
JAKOŚCI**



FLOTU



**WĘGLA
BRUNATNEGO**



**WILGOTNEGO
DREWNA**



Dopuszczone do stosowania urządzenia grzewcze:

1. Kotły:

- muszą spełniać wymagania rozporządzenia Komisji UE (**EKOPROJEKT***) w zakresie efektywności energetycznej i norm emisyjnych,
- muszą zapewniać automatyczne podawanie paliwa,
- nie mogą posiadać rusztu awaryjnego oraz elementów pozwalających jego zamontowanie,
- ♦ powyższe wymagania będą obowiązywać od **1 stycznia 2024 roku** dla kotłów bezklasowych (tzw. "kopciuchów") jeśli zostały uruchomione przed **1 maja 2018 roku**, co praktycznie wiąże się z ich wymianą,
- ♦ okresem granicznym użytkowania kotłów klasy* 3 i 4 jest **1 stycznia 2028 roku**,
- ♦ kotły 5 klasy*, przy zachowaniu pełnej sprawności eksploatacyjnej będą mogły być użytkowane bezterminowo.

klasa kotła* zależy od jego sprawności i wielkości emisji zanieczyszczeń powstających w trakcie spalania paliwa; im wyższa klasa tym ostrzejsze wskaźniki tych parametrów

2. Miejscowe ogrzewacze pomieszczeń (piece, kominki, kozy):

- muszą spełniać wymagania rozporządzenia Komisji UE (**EKOPROJEKT***) w zakresie efektywności energetycznej i norm emisyjnych,
- wymagania dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń zainstalowanych przed **1 maja 2018 r.** obowiązują od **1 stycznia 2026 r.** chyba, że instalacje te będą:
- ♦ osiągać sprawność cieplną na poziomie co najmniej 80%, lub
- ♦ zostaną wyposażone w urządzenie zapewniające redukcję emisji pyłu (elektrofiltry) do wartości określonych w rozporządzeniu Komisji UE (**EKOPROJEKT***).

* "EKOPROJEKT" - wymagania ekoprojektu zostały przyjęte jednolicie dla całej Unii Europejskiej i wprowadzają dla kotłów i ogrzewaczy pomieszczeń minimalne normy emisji pyłu, tlenku węgla, organicznych zanieczyszczeń gazowych oraz tlenków azotu a także normy efektywności energetycznej; dzięki temu urządzenia grzewcze zmniejszają zużycie paliwa i znacznie obniżają emisję zanieczyszczeń.

OŚ CZASU UCHWAŁ ANTYSMOGOWYCH

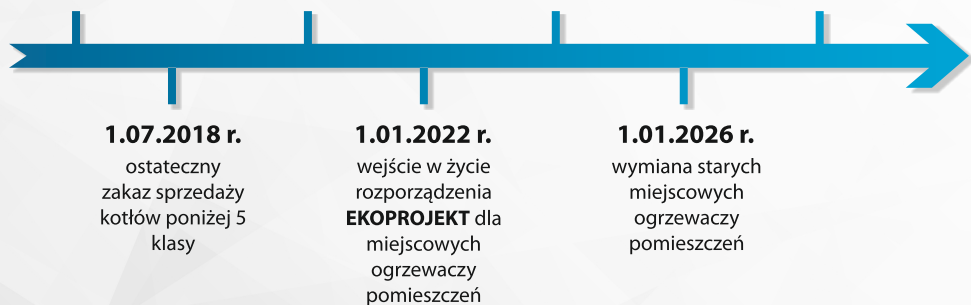
1.05.2018 r.
wejście w życie
uchwał
antysmogowych:

zakaz stosowania
wskazanych paliw
wszystkie nowe
instalacje muszą
spełniać wymogi
EKOPROJEKTU

1.01.2020 r.
wejście w życie
rozporządzenia
EKOPROJEKT dla
kotłów

1.01.2024 r.
wymiana starych
kotłów
BEZKLASOWYCH

1.01.2028 r.
wymiana starych
kotłów klasy
3. i 4.



DODATKOWE UREGULOWANIA DLA MIASTA POZNANIA

Jeśli w Poznaniu zostanie stwierdzone przekroczenie norm dotyczących pyłów PM10 i warunki pogodowe na najbliższe dni będą sprzyjały utrzymywaniu się wysokich stężeń zanieczyszczeń w powietrzu nie będzie możliwe spalanie paliw stałych w tym okresie.

Powyższy warunek dotyczy jednak wyłącznie przypadków, gdy ogrzewanie domów i obiektów oparte jest na wysokoemisyjnych urządzeniach grzewczych a jednocześnie zaopatrzone są one w inne systemy ogrzewania, np. kocioł gazowy, olejowy, ogrzewanie elektryczne, pompę ciepła, bądź przyłączone są do sieci ciepłowniczej.

Informacja w tym zakresie będzie każdorazowo umieszczona w "**Ekoprognozie**" zamieszczonej w aplikacji "**Atmosfera dla Poznania**", możliwej do uruchomienia także na nośniku mobilnym (smartfonie).

KONTROLA PRZESTRZEGANIA UCHWAŁ ANTYSMOGOWYCH

Kontrolę przestrzegania uchwał **antysmogowych** mogą prowadzić:

- straż miejska i gminna,
- powiatowa inspekcja nadzoru budowlanego,
- policja,
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu

Jakie dokumenty należy przedstawić w czasie kontroli?

- dla kotłów:

- dokumentację z badań urządzenia grzewczego, wykonaną przez producenta oraz stosowne laboratorium badawcze,
- dokumentację techniczną urządzenia,
- instrukcję dla instalatorów i użytkowników,

- dla opału:

- dokumenty potwierdzające zakup opału (faktura zakupu),
- pełną informację produktową dot. opału, tj. jego pochodzenie, wartość opałową, zawartość popiołu oraz siarki,
- świadectwo jakości (certyfikat jakości) zawierające wyniki badań jakości opału wykonanych przez upoważnione laboratorium,

Wszystkich ww. dokumentów należy domagać się od sprzedawców zarówno urządzeń grzewczych jak i opału.

KARY

- osoba naruszająca przepisy uchwały może być ukarana mandatem do 500 zł lub grzywną do 5000 zł.
- organem uprawnionym do nakładania mandatów, zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami prawa jest straż miejska lub gminna, policja oraz Inspektor Ochrony Środowiska.

DOBRA PRAKTYKA

♦ preferowane systemy ogrzewania i wytwarzania ciepłej wody użytkowej:

- system ciepłowniczy (podłączenie do tzw. ciepłoka miejskiego lub gminnego),
- ogrzewanie gazowe i olejowe,
- akumulacyjne ogrzewanie elektryczne,
- odnawialne źródła energii - OZE (pompy ciepła, energia słońca, itp.),

♦ właściwa obsługa instalacji grzewczej, szczególnie opartej o paliwo stałe:

- wymień stary kocioł na nowoczesny z techniką czystsze go spalania, już samo urządzenie charakteryzuje się niską emisją zanieczyszczeń – niskimi stężeniami w spalinach, ponadto, wysoka sprawność pozwala ograniczyć zużycie paliwa **nawet o 30%**,
- dobierz moc kotła odpowiednio do zapotrzebowania na ciepło, tj. na ogrzewanie budynku i przygotowanie ciepłej wody użytkowej - kocioł, który nie pracuje w optymalnych warunkach zużywa więcej paliwa i emituje więcej zanieczyszczeń,

- stosuj paliwo o odpowiedniej jakości, zgodnej z technicznymi wymaganiami kotła – gwarantujące odpowiednio: wysoką sprawność cieplną kotła, odpowiednio niską emisję zanieczyszczeń deklarowaną certyfikatem jakościowym kotła, niską awaryjność,
- dbaj o stan paliwa, sezonuj drewno, usuń korę z drewna,
- w piecach, kotłach zasypowych rozpalaj złożę paliwa od góry,
- stosuj zawory termostatyczne umożliwiające precyzyjne planowanie ogrzewania pomieszczeń prowadzące do zmniejszenia zużycia ciepła, zmniejszenia ilości spalanego paliwa, a tym samym zmniejszenie kosztów eksploatacji,
- zapewnij dopływ powietrza do kotłowni poprzez właściwą wentylację nawiewną i wywiewną,
- dbaj o stan instalacji spalania i obsługuj urządzenie grzewcze zgodnie z jego instrukcją obsługi poprzez regularne czyszczenie, sprawdzanie szczelności komory spalania, komory załadunku paliwa, zasobnika paliwa,
- dbaj o stan przewodu kominowego, o jego regularne kontrole i czyszczenie przez służby kominarskie – dzięki temu uniknąć można pożaru sadzy i zanieczyszczeń organicznych zgromadzonych w kominie,
- naucz poprawnej obsługi instalacji spalania wszystkich dorosłych domowników,
- **nie spalaj śmieci – odpadów!** – spalanie odpadów powoduje emisję toksycznych zanieczyszczeń niebezpiecznych dla zdrowia oraz środowiska i jest prawnie zabronione,
- ograniczaj straty ciepła w budynku (termomodernizacja - ocieplenie ścian zewnętrznych, dachu i podłóg na gruncie, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej),

pamiętaj! - koszty energii ciągle rosną - gdy ocieplisz dom 10 cm warstwą styropianu straty ciepła zmniejszysz aż o 75%

- korzystaj z darmowej aplikacji mobilnej Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (www.gios.gov.pl) pn. "Jakość powietrza w Polsce", możliwej do pobrania, m. in. z "Google play", z której pozyskasz:
 - dane dotyczące jakości powietrza ze wszystkich stacji pomiarowych w Polsce,
 - informacje o ostrzeżeniach dot. przekroczeń dopuszczalnych stężeń substancji w powietrzu w twoim mieście lub najbliższej stacji pomiarowej,

W zakresie ochrony jakości powietrza w swoim miejscu zamieszkania działajmy wspólnie i solidarnie wzajemnie zwracając uwagę na to czym ogrzewamy swoje domy!

DOBRA PRAKTYKA W GMINIE

Jakość powietrza w wielkopolskich miastach i wsiach to wspólny interes ich mieszkańców i władz gminy.

Gmina realizuje wszystkie zadania związane z ochroną środowiska wynikające z przepisów prawa a także inicjuje i motywuje mieszkańców do działań zapewniających lepszą jakość życia związaną m. in. z czystością powietrza poprzez:

- edukację ekologiczną dla dorosłych, dzieci, w szkołach oraz w grupach nieformalnych o przyczynach i skutkach zanieczyszczenia powietrza,
- przeznaczanie środków z własnego budżetu oraz pozyskiwanie środków zewnętrznych na wsparcie zadań związanych ze zmianą sposobu ogrzewania, montaż instalacji solarnych, pomp ciepła i innych źródeł energii odnawialnej a także prac termomodernizacyjnych,
- wyposażenie wszystkich swoich obiektów (budynki urzędu, zakładów budżetowych, szkół, przedszkoli, domów pomocy społecznej, obiektów sportowych itp.) w niskoemisyjne urządzenia grzewcze bądź odnawialne źródła energii,
- kompensatę, w miarę możliwości, zwwyżki kosztów ogrzewania po jego zmianie, dla rodzin najuboższych,
- organizację szczelnego systemu gospodarki odpadami uniemożliwiającego "ucieczkę" odpadów do spalania,
- prowadzenie odpowiedniej polityki w zakresie ładu przestrzennego, mającego wpływ na emisję nieorganizowaną,
- współtworzenie i realizację mało uciążliwych dla jakości powietrza układów komunikacyjnych, w tym parkingów, stref uspokojonego ruchu bądź wyznaczanie stref pozbawionych ruchu komunikacyjnego,
- powołanie w gminie doradcy energetycznego wspomagającego prace w zakresie wdrażania uchwał antysmogowych oraz koordynującego działania w zakresie wymiany urządzeń grzewczych, termomodernizacji, dystrybucji dobrej jakości paliw itp.

KORZYŚCI DLA MIESZKAŃCÓW I GMINY

mieszkańcy

mają zapewniony wysoki standard życia, cieszą się dobrym zdrowiem (dobra jakość powietrza → mniejsza absencja pracowników), produkują zdrową żywność w swoich ogrodach przydomowych i działkowych, stanowią zintegrowaną grupę społeczności lokalnej o wysokiej świadomości ekologicznej

gmina

przestrzeganie wysokich standardów środowiska, tj. jakości powietrza, wody i gleby podnosi potencjał ekonomiczny i wizerunkowy gminy, stwarza większe zainteresowanie ze strony inwestorów, motywuje mieszkańców do aktywnego spędzania czasu na wolnym powietrzu, jest czynnikiem stwarzającym dogodne warunki dla turystyki, handlu i usług (np. hotelarstwo), nie stwarza problemu z ujemnym saldem migracji

Wdrożenie i realizacja uchwał antysmogowych przyspieszy osiągnięcie powyższych korzyści!

Przykładowy certyfikat jakości węgla:

Charakterystyka paliwa:

	Parametr	Jedn.	Wartości oznaczone
Analiza techniczna	Zawartość popiołu, A^a	%	6,3
	Wartość opałowa, Q_i	MJ/kg	28,0
	Zawartość siarki całkowitej, S_t	%	0,8
	Zdolność spiekania met. Rogi, RI	-	16*
	Temp. spiekania popiołu, $T_{S(O)}$	°C	830
	Temp. mięknięcia popiołu, $T_{A(O)}$	°C	1280
Emisje	SO ₂	mg/m ³	920
	CO	mg/m ³	75
	NO ₂	mg/m ³	510
	Pył	mg/m ³	105
	Zanieczyszczenia organiczne	mg/m ³	80
	16 WWA wg EPA (Agencja Ochrony Środowiska USA) w tym: benzo(a)piren	mg/m ³ µg/m ³	0,07 3,9

* - średnia dwóch oznaczeń w laboratoriach akredytowanych

Rodzaj urządzenia wykorzystanego do testu: kocioł 5 klasy wg PN-EN 303-5:2012 z automatycznym załadunkiem paliwa



**SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO**

AL. NIEPODLEGŁOŚCI 34, 61-714 Poznań

www.umww.pl

Sfinansowano ze środków budżetu Samorządu Województwa Wielkopolskiego